

fronchedv. dille!

141382

INTERNATIONALE STOOKOLIETELLINGEN 25-26 FEBRUARI 1978
VERSLAG

door Walter Verboven.

Inleiding

Zoals je misschien al gezien hebt, wordt dit verslag van de ISOT 78 iets heel anders dan de klassieke 'voorlopige verslagen' zoals die vroeger in Stentor verschenen; ellenlange lijsten met vogelsoorten, aantallen, procenten, kilometers en een zeer bondige bespreking. En naar zo'n verslag moet ik niet ver zoeken, want in Stentor 75 staat er nog zoiets van mezelf. Ondertussen is er echter veel gebeurd; het stookolieonderzoek geraakte de sloep en dank zij de bemoeienissen van P.M. - may the holy saints in heaven protect him from diseases, plagues, strong spirits and women - er weer uit. En wie schetste mijn verbazing toen we erin slaagden dit jaar weer tellingen in Frankrijk te doen. Hierbij is een speciaal bedankje aan het adres van Peter Hantson, die er met weidse bespiegelingen een zuts Roessen voor warm maakte, wel op zijn plaats. Natuurlijk ook danke aan de medewerkers van deze ISOT 78 en die zijn dan :

-afdeling Blankenberge
-afdeling Kortrijk
-afdeling Heist
en nog : Rudy Van DenBergen
Ward Vervoort
Jacqueline Dewulf
Jan Baert
Chris Dewulf
Piet Desmet
Doreen Espeel
Karel Vercruysse
Rik Vandecasteele
Antoon Tessier
Geert Schoutteten
Geert Debraem
Ivan d'Hondt
Steven Hantson

An Verboven
Jan Verboven
Thierry Deschuyter
Eddy Vandenberghe
Pol Ameloot
De uitvinder van de Jägermeister
Quirin Vyvey
Eddy Everaerd

En last but not least boer Arenthals in wiens schuur Eddy, Quirin en ikke mochten overnachten.

Dit is het klassieke deel van het verslag, en erg veel uitleg is hier niet van doen ; in de eerste kolom staat de vogelsoort, in de tweede de aantallen en in de derde hoeveel vogels met stook er daarbij waren ; dit over het gehele traject.

Over dit traject moeten we natuurlijk eerst iets zeggen. De telling begon in Quend-Plage-les-Pins bij de monding van de Authie en strandde iets voorbij de vuurtoren aan de punt van Goeree. Er is echter wel een gat in : van Petit Fort Philippe tot Duinkerken : zoals je misschien wel weet zijn ze daar een kerncentrale en bijhorende installaties aan het optrekken, het strand is daarbij een nogal uit de hand gelopen bouwwerf geworden. Niet geteld dus. Met hier en daar een paar schoonheidsfoutjes erbij komen we dan ook aan 238 km strand.

soort	totaal aantal	aantal met stook
parelduiker	2	2
roodkeelduiker	7	6
duiker spec.	2	2
fuut	25	15
roodhalsfuut	3	2
dodaars	2	1
noordse stormvogel	4	3
jan van gent	3	3
blauwe reiger	1	1
wilde eend	2	0
kuifeend	1	0
zwarte zeeëend	6	2
eidereend	2	2
bergeend	8	1
grauwe gans	1	0
patrijs	1	0
waterhoen	2	0
scholekster	13	2
kievit	1	0
bontbekplevier	1	0
zilverplevier	1	0
goudplevier	1	0
watersnip	1	0
houtsnip	1	0
wulp	2	1
bonte strandloper	1	0
grote mantelmeeuw	14	3
zilver-kleine mantel	48	14
stormmeeuw	46	15
kokmeeuw	22	9
drieteenmeeuw	21	13
meeuw spec.	7	4
alk	33	30
kleine alk	1	1
zeekoet	45	40
velduil	1	0
kraai	1	0
lijster spec.	20	0
spreeuw	3	0
putter	1	0
vogel spec.	1	0
	<u>359</u> vogels	<u>178</u> vo

Voor ik iets over de hogervernoemde getallen ga zeggen, moet er eerst iets duidelijk gesteld worden: alle maar dan ook alle dingen die er in deze tekst uit de tabellen en de grafieken afgeleid worden, zijn hypothesen van de eerste graad, 't is te zeggen van het achterste knoopsgat. Er zitten waarschijnlijk meer slechte dan goeie tussen en alleen door herwerking van de bergen vroegere gegevens zullen we een benadering van het juiste beeld krijgen. En als mijn inlichtingen juist zijn, zal dit het onderwerp zijn van een licentiaatsthesis aan de RUG volgend jaar. Dit verslag gaat echter maar over één telling, en gelopf me vrij, het heeft al een heleboel avonden rekenen, vergelijken en interpreteren van tabellen en grafieken gevraagd om er iets treffelijks van te maken. Er worden dus hopen kritiek verwacht, diegenen die na mij komen zullen u misschien dankbaar zijn...

Interpretatie van de "directe gegevens"

-Om iets uit de totalen te halen vergelijken we ze met een telling uit 1975, die qua afstand ongeveer gelijk was met die in 1978 (resp. 242 en 239 km met pluis minuis hetzelfde traject).

datum	totaal	totaal met stook	stook %
22/23 feb.75	191	141	73 %
25/26 feb.78	359	179	50 %

De totalen van dit jaar liggen merkbaar (!) hoger, terwijl het stookpercentage met niet minder dan 23 % gezakt is. Dit kan zijn doordat verhoudingsgewijs het aantal beesten dat door normale oorzaken aan z'n einde komt dit jaar hoger lag. En mensen die een goed geheugen hebben zullen zich ongetwijfeld de vele najaars- en winterstormen herinneren die er eind vorig en begin dit jaar geweest zijn. De uitgeputte vogels zijn veel vatbaarder voor ziekten, sterven dus veel gemakkelijker en de totalen liggen dan ook hoog. Als dan het aantal vogels dat door stook aan z'n einde komt, ongeveer hetzelfde blijft, resulteert het geheel natuurlijk in een stijgende lijn voor het stookpercentage. Het is dus niet noodzakelijk zo dat de zee minder vervuild zou zijn. (Mijn laatste ervaringen hebben er toe bijgedragen dat voor mij deze mogelijkheid voorgoed naar het land der fabelen en duisternis gezonden is.) Het is misschien nog goed even op te merken dat de ramp van de "Amoco Cadiz" op de resultaten van de telling geen invloed kan uitoefenen, daar het schip pas in maart naar de kelder ging.

-Een klinkende bevestiging van de invloed van de stormen op de totalen is nog te vinden in slachtoffer aantallen van vogels waar geen stookolieslachtoffers bij voorkomen; bvb zangvogels. In 75 vonden we 4 dode zangvogels, in 78 24 ! Hierbij komt nog dat deze 24 vooral lijsterachtigen zijn, die er niet vies van zijn een eindje boven het zilte sop te vliegen en zo meer kwetsbaar zijn dan andere zangvogels voor de grillen van het weer. Het is ook niet onwaarschijnlijk dat de koudeperiode (-3° Celsius bij ons) twee weken voor de Isot voor de hogere aantallen verantwoordelijk is, als een soort druppel die de emmer deed overlopen.

21 . . . 23

B) Verdere uitgewerkte gegevens :

algemene stookpercentageverdeling op de delen van het traject en
 stookpercentageverdeling per vogelgroepen op de delen van het traject.

a) Algemene stookpercentageverdeling op de delen van het traject.

oo

-Zoals iedereen, die al een paar keer een stooktelling gedaan heeft, wel weet, zijn er bepaalde delen van de kust waar je het ene beest na het andere vindt, terwijl er andere zijn waar je een godganse dag het strand op en af holt zonder ook maar het baardje van een staartpen te vinden. Het is ook zo voor de stookslachtoffers: je kan weinig vogels vinden, maar allemaal met stook, veel, maar met weinig stook etc etc etc....

-Welnu, om eens te beproeven of we in dit troebel watertje geen heldere bron kunnen vinden, werd het traject onderverdeeld in 14 delen, namelijk :

(1) Quend-Plage-les-Pins	- Stella-Plage	24 km
(2) Stella-Plage	- Plage St-Cécile	14 km
(3) Plage St-Cécile	- Boulogne	16,5 km
(4) Boulogne	- Cap Gris Nez	13 km
(5) Cap Gris Nez	- Kales	16 km
(6) Kales	- Grand Fort-Philippe	18,5 km
(6) Grand Fort-Philippe	- Duinkerken	niet geteld
(7) Duinkerken	- Koksijde	25 km
(8) Koksijde	- Oostende	17 km
(9) Oostende	- Zeebrugge	20,5 km
(10) Zeebrugge	- Breskens	25 km
(11) Vlissingen	- Westkapelle	14 km
(12) Westkapelle	- Veerse Dam	15,5 km
(13) Schouwen		
Westenschouwen	- Renesse	13 km
(14) Goeree		
De Punt	- Vuurtoren	6 km

Deze stukken hebben niet allemaal dezelfde lengte en misschien zijn er mensen die zich daaromtrent vragen stellen. Het kleinste stuk is 6 km, het langste 25 km lang. Er moeten daarom echter geen slapeloze nachten geleden worden; de verdelingen zijn immers gekozen op geografische gronden om een eventueel verband te kunnen lokaliseren tussen de ligging van een stuk van het traject en de stookpietenconcentratie erop. Voor het stookpietenpercentage (is natuurlijk verhouding van het aantal vogels met stook op het aantal gevonden vogels op één deel van het traject) speelt deze lengte trouwens geen rol.

- In fig. I - een blokdiagram - staan de opeenvolgende stookpietenpercentages voor de 14 delen van de de getelde 238 km, met daaronder een kaartje om je te oriënteren. Het onderste zwarte deel van het diagram geeft de vernoemde percentages.

-Wat is er nu aan die grafiek te zien? Ik kijk gij kijkt wij kijken, wij hebben gekeken en wij hebben gezien. In de verdeling kunnen we 2 opvallende maxima zien: (5) en (11).

+Het maximum in (5) valt samen met het smalste deel van het Kanaal, en we kunnen zien dat van (3) naar (4) naar (5) het stookpercentage gestadig toeneemt, terwijl het gestadig afneemt van (5) naar (6) naar (7) naar (8). Je zou het dus kunnen betitelen als een "continu" maximum. De interpretatie kan dan als volgt zijn: naarmate de Engelse en de Franse kust dichterbij

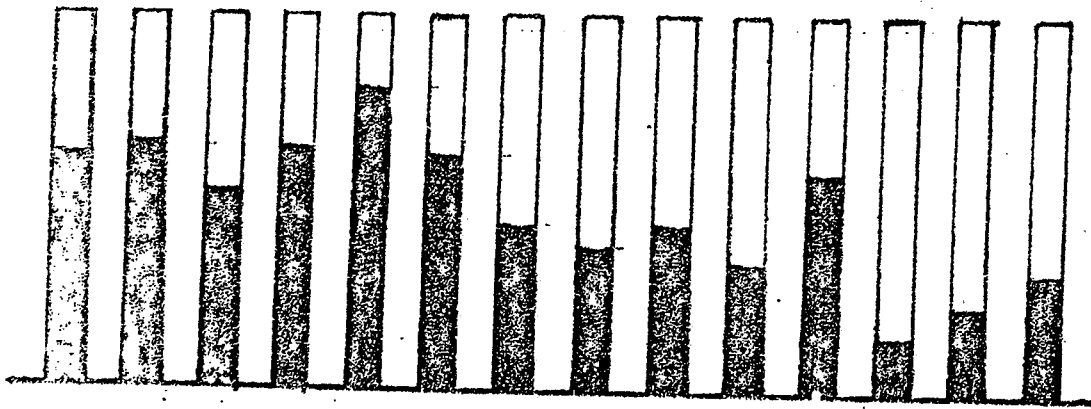
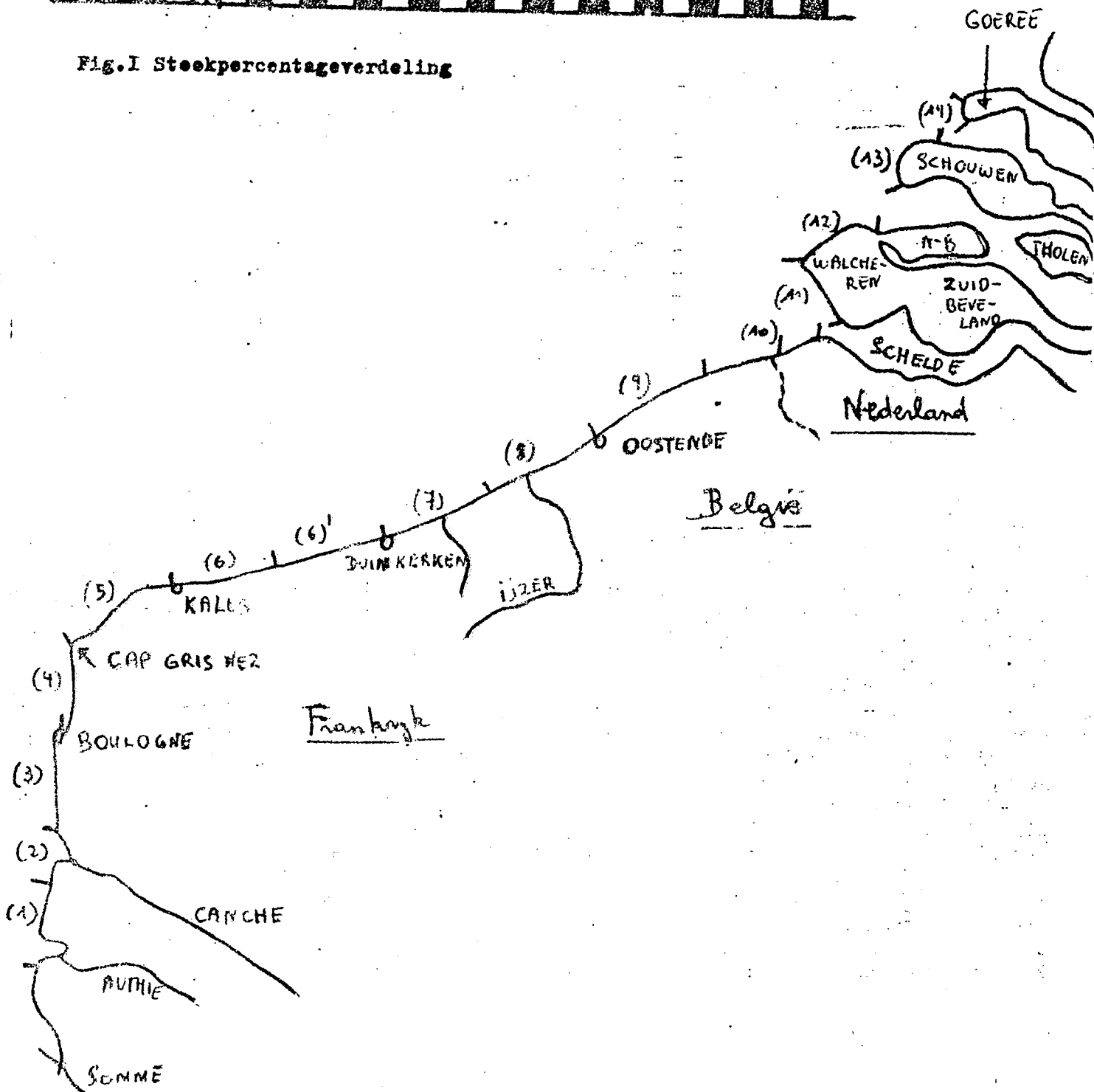

Fig. I Steekpercentageverdeling

elkaar komen, stijgt het stookpercentage, met andere woorden de stook-
olievervuiling. We kunnen dit logischerwijs eventueel begrijpen door aan te
nemen dat over heel het Kanaal op elke plaats tussen de oevers evenveel
petrol op de golven dobbert. Op de smalste plaats is de stookolieconcentra-
tie het hoogst, dus de vervuiling het grootst, er sterven dan ook het meest
vogels aan. Die olie zou dan komen van tankers die de havens van Calais en
Duinkerken aandoen, ook deze van de Engelse havens. Een tijdje na het ver-
laten van de havens wassen ze hun tanks uit met zeewater en kieperen de
suspensie dan maar overboord, waardoor langgerechte oliestrepen ontstaan.

+Het opvallende maximum in (11) ziet er heel anders uit: als je de
stukken (12), (13), (14) en (9), (10) bekijkt, zou je eerder een minimum
verwachten. Als je echter het stuk op de kaart situeert, kan je zo
langzaam al een lichtje zien dagen, het deel is zuidoost-noordwest
georiënteerd terwijl de omliggende kustgedeelten zuidwest-noordoost gericht
zijn. Voor onze kust is de overheersende windrichting zuidwest, waardoor
de olie op de baren zich zo'n beetje gaat concentreren voor de SE-NW kust.
Bovendien is (11) de Rechteroever van de Scheldemonding, en deze stroom
voert nog wat supplementaire rommel aan. Er sterven dus meer vogels aan
stook dan in de omliggende stukken, en door dezelfde SW-wind worden ze
op de SW-kust van Walcheren geworpen. Over dit stuk kan nog gezegd worden
dat er in verhouding het meest vogels aanspoelen van het hele traject.

- Nog 3 minder opvallende maxima zijn er te zien : (2), (9) en (14).
- + (2) kunnen we correleren met de haven van Boulogne en de tankers die
dit oord verlaten.
- + (9) wijst zonder meer op de petroleumhaven van Zeebrugge.
- + Van (14) is er weinig te zeggen, daar er geen gegevens zijn van
noordelijker gelegen stukken, maar misschien kan het wijzen op
Rotterdam. Het is misschien goed nog eens te herhalen dat niet de
havens zelf de stookolievervuilers zijn, maar wel de tankers die ze
aandoen en die op de terugweg olie lozen.

b) Aantallenverdeling per vogelgroep op delen van het traject.

Inleiding:

Totnogtoe hebben we het uitsluitend over slachtoffers gehad, zonder
er soorten in te betrekken. Het wordt dus hoog tijd daar iets aan te doen.
Om het hele geval niet te onoverzichtelijk te laten worden, gaan we echter
wat vereenvoudigen. Voor dit deel laten we de zangvogels eruit - nu ik me
herinner, voor het vorige deel was dat ook reeds gebeurd maar ik was het
vergeten dat ik het gedaan had - en we groeperen de andere soorten in
5 hopen : - duikers en futen
- eenden en ganzen
- meeuwen en ginters
- alkachtigen
- steltlopers

Omdat we weer in trajectdelen gaan werken, en omdat deze van verschillende
lengte zijn, herrekenen we het aantal vogels van groep 1 over de lengte
van het trajectdeel tot "aantal vogels van groep 1 per 10 km in een
trajectdeel". Dit is feitelijk veel woorden om niets te zeggen. Een voorbeeld
maakt het duidelijk. Tellen we 30 alkachtigen over een afstand van 20 km,
dan hebben we op dat trajectdeel van 20 km 15 alkachtigen per 10 km. EN
omdat een mens maar eenmaal leeft, berekenen we daar nog bij hoeveel beesten
er met en hoeveel er zonder stook waren. De hele boel zetten we dan uit in
grafiek (blokdiagrammen). Deze strelen uw ogen in fig. II, III, IV, V en VI. IN
fig. VII staan dan nog eens het totaal aantal vogels per 10 km voor elk
trajectdeel. En nu kunnen we eens kijken of dat het mathematisch gegoochel
vrucht heeft opgeleverd.

1) Duikers en futen :

oooooooooooooooooooo

De felst in het oog springende plek van heel dit onderzoek is wel die van duikers en futen op trajectdeel (11). Er lagen daar 7 futen en 2 duikers op een afstand van 14 km. De verklaring lijkt nogal voor de hand liggend. In februari stikt het van de futen in de Delta-zoals we trouwens zelf hebben kunnen zien toen we er stooktelden-en de Schelde is de aangewezen trekroute voor fuutachtigen die naar het binnenland gaan om hun nestjes te bouwen. Het maximum in (5) -discontinuu- zou eventueel op de trekroute van de futen en duikers doorheen de engte van het Kanaal kunnen wijzen. Deze piek vinden we trouwens terug bij de meeste vogelgroepen, zodat de verklaring wel wat steek zou houden.

Over duikers moet er nog iets gezegd worden. Over het hele traject zijn er 11 gevonden en dit is nogal veel. Deze winter werden er trouwens aan de kust regelmatig duikers gezien en oa in Heist en Oostende bleven ze een tijdje rondhangen. En alsof dat nog niet genoeg was plonsden er in Nazareth (bij Gent !), Brugge en Oostende nog ijsduikers rond ook. (december 77, persoonlijke waarneming en betrouwbare mondelinge mededeling). Hiermee verbonden zijn de hogere aantallen gevonden dieren wel begrijpelijk.

De gevonden vogels werden ook uitgemeten: in Nederland door Quirin, Eddy en uw nederige dienaar en de bröl uit Frankrijk door Patrick M. (Een pikant detail is wel dat de Franse vogels ongeveer één-twee weken in plastic zakken gezeten hadden vooraleer ze uitgemeten werden. Het is dan ook onze plicht alhier ons medeleven uit te drukken met het beproefd reukergaan van P.M. en hem te verzekeren dat er bij de volgende stooktellingen een "Spray Nasal" 24 op 24 uur vrijblijvend ter zijner beschikking zal staan).

2) Eenden en ganzen

oooooooooooooooooooo

Een algemene opmerking :er werden dit jaar verbazend weinig zee-eenden gevonden, iets waarvoor ik niet zo maar direct een verklaring kan zien. Een belangrijk maximum voor de aantallen ligt in (14), dit is Goeree. Vorig jaar werden er daar eveneens veel eendachtigen gevonden, zodat dit niet helemaal onderwacht kwam. De verklaring is simpel als ze kort is: vóór Goeree, in zee, liggen er grote overwinteringsplaatsen van eenden. Het in verhouding nog hoge aantal op Schouwen heeft waarschijnlijk dezelfde oorzaak. De piek in (11), SW-Walcheren-weeral discontinuu; de aantallen nemen gestadig af van (14) naar (13) naar (12) in plaats van toe te nemen naar (11) toe-wijst hoogstwaarschijnlijk weer op de SE-NW gerichte kustlijn. In (7) is er dan nog een maximum niet erg duidelijk, maar het is er één, dat zou kunnen wijzen op de aanwezigheid van de zandbanken vóór De Panne, waarop eveneens veel eenden overwinteren. In feite zou het veel duidelijker moeten zijn -cfr dat van Goeree- zodat we ons kunnen afvragen of we niet wat op hol slaan: het kan evengoed een toevallig maximum zijn.....

77
 Legende: 0,5 cm = 1 vogel/10 km.   met steek   = zonder steek

Fig. II Duikers en Puten

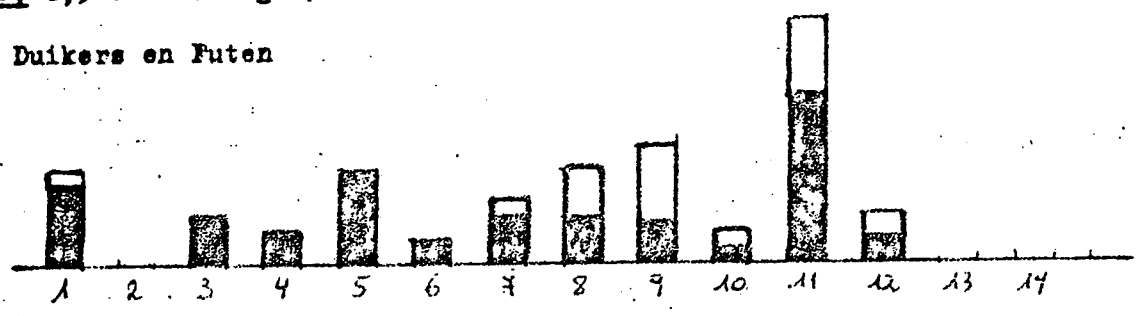

Fig. III Rend en ganzen

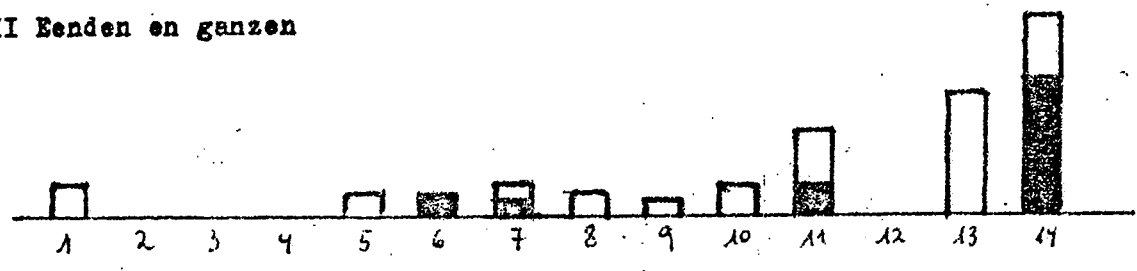

Fig. IV Meeuwen, sternvogels en ginters

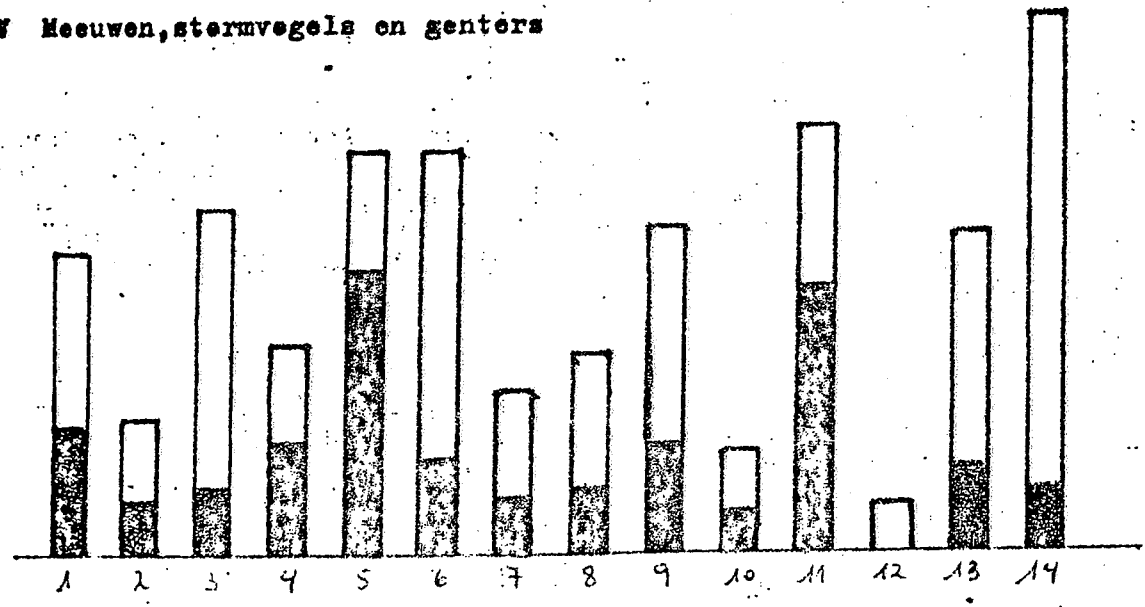
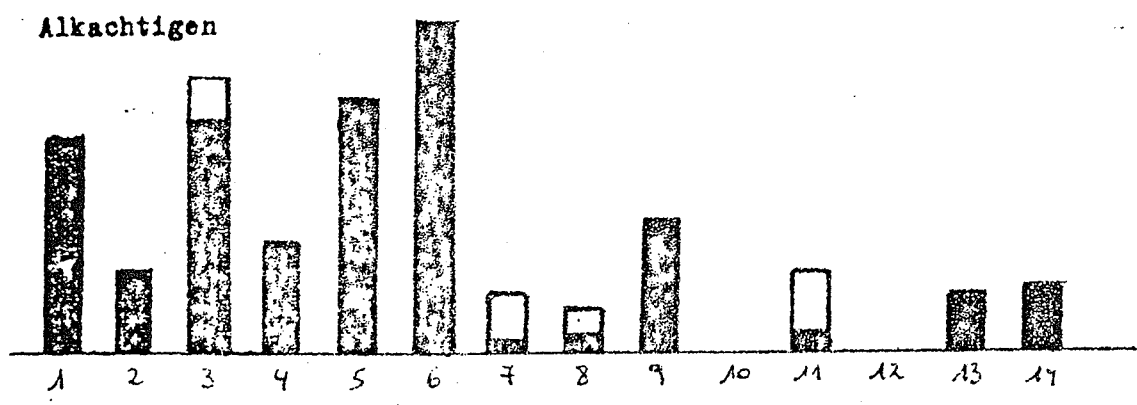

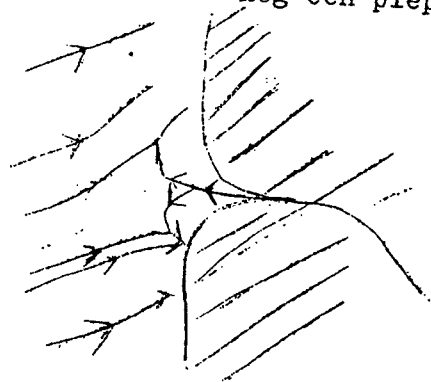
Fig. V Alkachtigen

3) Meeuwen en stormvogels, ginters oooooooooooooooooooooooooooo

28

Omdat meeuwen nogal homogeen verspreid over de kust voorkomen, en omdat ze de hoofdbrok van deze groep vormen, zal de aantalsverdeling hoofdzakelijk afhangen van stromingen, windrichtingen en geografische aspecten. Misschien kan de aanwezigheid van grote steden met vuilnisbelten ook wel een rol spelen. Hier is opnieuw het discontinue maximum van (11) aanwezig-geografische ligging-. Het extreme minimum in (12) is te danken aan het kleine strand: de zee komt bij iedere vloed tot aan de dijk. De rest van de pieken kan ik niet direct thuisbrengen, behalve weer de klassieke piek bij het Kanaal, (5) en (6). En dan is er nog een piepklein minimumpje bij (2), dat het mondingsgebied van de Canche vormt. In fig. VIII is het stromingspatroon bij een dergelijke monding te zien, en eventueel zou dit kunnen verklaren waarom er in die omgeving zo weinig vogels aanspoelen; zie ook grafiek VII, waar dit minimum ook zeer duidelijk naar voren komt. Wat de betekenis is van de kriminale piek in (14) zou ik echt niet weten: Rotterdam misschien al? De vondsten van stormvogels en ginters zijn zo sporadisch, dat ze de grafiek moeilijk zouden kunnen beïnvloeden. Nu nog iets dat wel iets buiten de ISOT valt, maar toch wel heel interessant is: eind april kreeg ik in Oostende van Guido en Antoon (afd. Roeselare) een nagenoeg verse noordse pijlstormvogel in mijn handen geduwd. De vondst van het beest op zichzelf is al zeer eigenaardig, het is voor zover ik weet de eerste niet-geforceerde vondst in recente tijden voor België en hij is nog specialer omdat april het voorjaar is.. En zij die het niet geloven moeten het zelf maar weten.

4) Alkachtigen oooooooooooo

Het eerste dat wel opvalt in de grafiek, zijn de vele zwarte lugubure kolommen. De alkachtigen, echte zeevogels, zijn met de duikers en de zeeëenden inderdaad de grootste slachtoffers van de stookolievervuiling. Iets dat trouwens al lang geweten is, maar niet genoeg herhaald kan worden. Iets dat ook onmiddellijk opvalt, is het contrast tussen de noordelijke en de zuidelijke pieken; in het zuiden - (1), (2), (3), (4), (5), (6) - werden er veel alkachtigen gevonden, in het noordelijk deel van het traject veel minder. Dit kan overeenkomen met gegevens van trektellingen; bij ons worden er sporadisch alkachtigen waargenomen, terwijl er in de omgeving van Gris-Nez veel meer worden gezien.

*wel oorzakelijk zwak
van de zee
in Noord, weg Gyn*

en
3
ne
sbelten-
(11)
unken
De
lein

Fig.VI Steltlopers

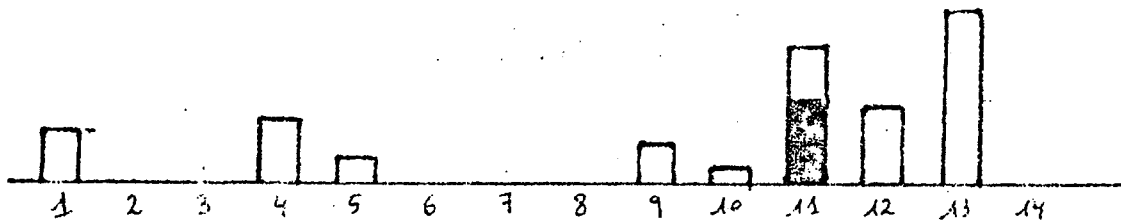
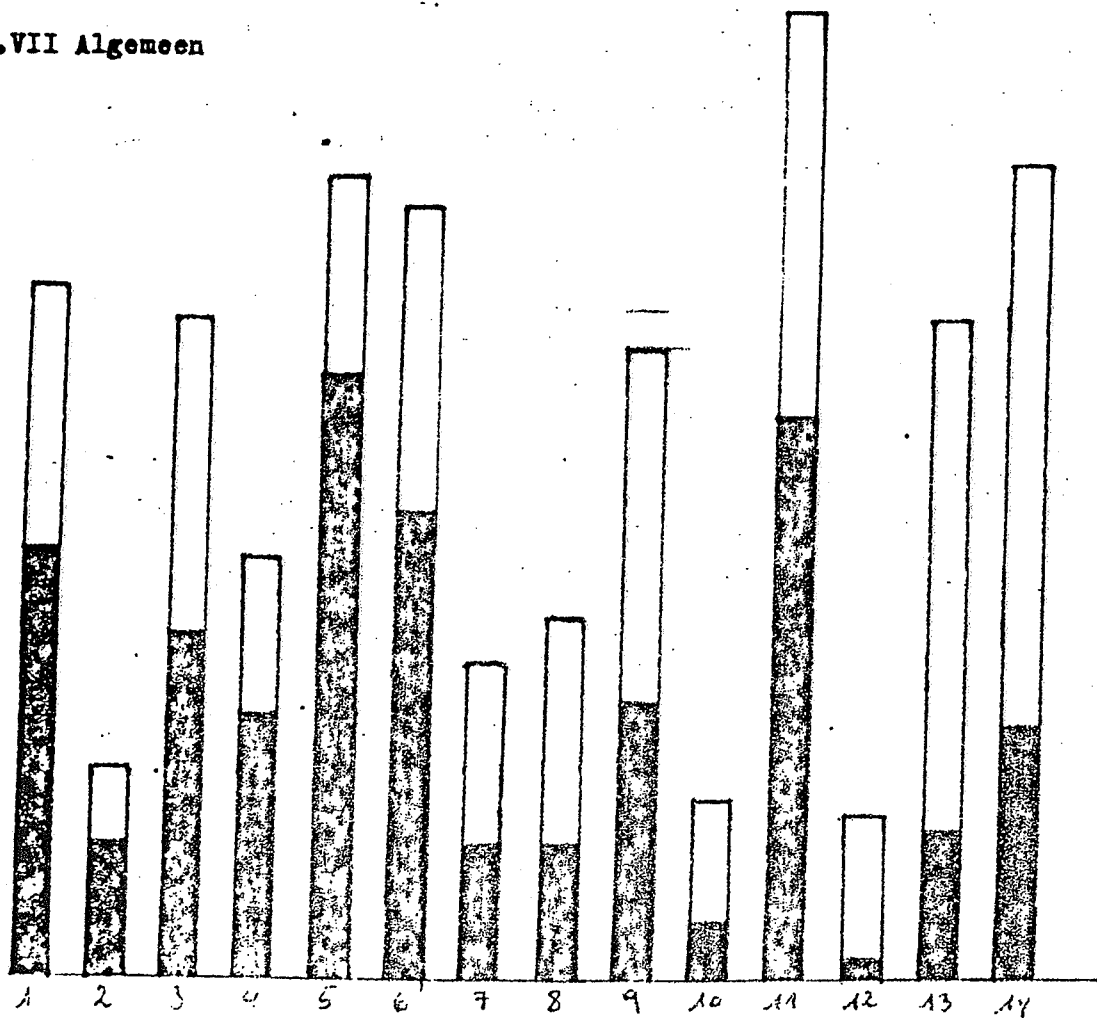

Fig.VII Algemeen

ressant
re)
ondst
k
en
t

bure
ng .
rden.
en
r

3 van

5) Steltlopers
oooooooooooo

11.
30

Niet erf veel vondsten, in de omgeving van de Delta zijn er begrijpelijkerwijze het meest-als je echt niet zou weten waarom, is het hoog tijd om eens op nazoka in Zeeland te gaan. De vondsten in Frankrijk kunnen gecorreleerd worden met de riviermondingen en erbij horende slikplaten (Authie, Canche, Slack, Wimereux)

6) Ditjes en datjes
oooooooooooo

-Op Goeree werden een geringde stormmeeuw, begin 4de kalenderjaar (geringd in Wormer- en Jisperveld in 1976) en een grauwe gans gevonden

-De velduil werd in de monding van de Authie gevonden en l'élan français kennende evenaals hun nogal dubieuze mening in verband met de jachtsport (nvdr. België is niet veel beter), kunnen we ons wel een idee vormen over de dramatische omstandigheden die tot het levenseinde van de vogel geleid hebben. Niets zo gezellig als een lading hagel in je sternum ....

-De kleine alk lag ergens tussen Calais en Grand Fort-Philippe, een mooi beestje schijnt het.

-Eén blauwe reiger, eigenaardig genoeg van kop tot teen onder de stook, werd gevonden tussen Vlissingen en Zoutelande.

-Niet minder dan 3 roodhalsfuten versierden het strand, één tussen Duinkerken en De Panne, één tussen Middelkerke en Oostende en de derde in de monding van de Authie.

Walter Verboven

Tarwestraat 125
8400 Oostende

0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0

Nvdr.: Naar mijn bescheiden telkundig stelsel zit er een fout in de optelling bij A) Directe gegevens totaal aantal : 358 ipv 359
aantal met stook : 172 ipv 178

Dus geachte lezers, gelieve uw rekenmachien eens uit te halen en beide eens na te tellen en indien mogelijk me eens te laten weten of dat mijn veronderstelling juist is.

Dank bij voorbaat.

De redactie, (maw Jan)

